

Strasbūrā, 11.6.2013.
COM(2013) 407 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Rīcības plāns konkurētspējīgai un ilgtspējīgai tērauda rūpniecībai Eiropā

Saturs

1.	Eiropas tērauda rūpniecība	3
2.	Pasaules tērauda tirgus un tehnoloģiju attīstība	4
2.1.	Pasaules tirgus galvenās tendences	4
2.2.	Galvenie tehnoloģiju attīstības virzītājfaktori un problēmas	4
3.	Problēmu risināšana — rīcības plāns tērauda rūpniecībai	6
3.1.	Atbilstošs tiesiskais regulējums	6
3.2.	Tērauda pieprasījuma palielināšana	8
3.3.	Vienlīdzīgi konkurences apstākļi starptautiskā līmenī.....	8
	Piekluve izejvielām	9
	Tirdzniecība.....	11
3.4.	Enerģētikas, klimata, resursu un energoefektivitātes politika konkurētspējas palielināšanai.....	13
	Pieejamas enerģijas cenas un apgāde	13
	Ar klimata politiku saistīto jautājumu risināšana	15
	Globālas salīdzināmības nodrošināšana	16
	Tērauda nozares ieguldījums klimata un resursu efektivitātes mērķu sasniegšanā	16
3.5.	Inovācija.....	20
3.6.	Sociālā dimensija — pārstrukturēšana un vajadzīgās prasmes	22
4.	Secinājumi.....	25

1. EIROPAS TĒRAUDA RŪPNIECĪBA

Spēcīga un konkurētspējīga tērauda nozare ir svarīga Eiropas rūpniecības bāzes daļa. ES ir pasaulē otrā lielākā tērauda ražotāja, kas gadā saražo vairāk nekā 177 miljonus tonnu tērauda jeb 11 % no pasaules tērauda produkcijas. Tērauds veido arī daļu no vairākām rūpniecības vērtības ķēdēm un ir cieši saistīts ar daudzām pakārtotām rūpniecības nozarēm, piemēram, autobūves, būvniecības, elektronikas, mašīnbūves un elektrotehnikas nozari. Tērauda rūpniecībai ir ievērojama pārrobežu dimensija — 23 dalībvalstīs izvietotās 500 ražotnes padara to par patiesu Eiropas nozari.

Eiropas tērauda nozare pašlaik atrodas ļoti **grūtā situācijā**. Pašreizējā ekonomikas krīze ir novedusi pie izteiktas ražošanas aktivitātes lejupslīdes, līdz ar to ir samazinājies tērauda pieprasījums, kas par 27 % joprojām atpaliek no pirmskrīzes līmeņa¹. Rezultātā vairākas ražotnes ir slēgtas vai ir samazinājušas izlaidi, atbilstoši samazinot darba vietu skaitu — pēdējos gados ir zaudētas līdz pat 40 000 darba vietu. Tas nozīmē, ka **paredzamā nākotnē spiediens pārstrukturēšanas un ražošanas jaudas samazināšanas virzienā joprojām būs viena no šīs nozares galvenajām problēmām**.

Jāatzīmē, ka jaudas pārpalikums nav tikai Eiropas problēma. Paredzams, ka tērauda ražošanas jauda nākamajos divos gados turpinās palielināties², un saskaņā ar ESAO aplēsēm **globāli** tā palielināsies par 118 miljoniem tonnu, līdz 2014. gadam sasniedzot 2171 miljonus tonnu. Eiropas tērauda nozare **vienlaikus izjūt zema pieprasījuma un jaudas pārpalikuma ietekmi globalizētā tērauda tirgū**, tajā pašā laikā saskaroties ar **augstām enerģijas cenām** un vajadzību ieguldīt līdzekļus, lai pielāgotos "zaļajai" ekonomikai un ražotu inovatīvus izstrādājumus.

Ekonomisku, sociālu un ar vidi saistītu iemeslu un apgādes drošības apsvērumu dēļ Komisija uzskata, ka ir būtiski, lai **Eiropa paliktu nozīmīgs tērauda ražošanas reģions**. Pēc Komisijas 2012. gada paziņojuma par rūpniecības politiku pieņemšanas³, kurā Komisija plāno rūpniecības krituma tendenci Eiropā pavērst pretējā virzienā, **līdz 2020. gadam palielinot rūpniecības īpatsvaru IKP no pašreizējiem 15,2 % līdz 20 %**, Eiropadome 2013. gada marta sanāksmes secinājumos ir norādījusi, ka gaida turpmākus Komisijas pasākumus attiecībā uz konkrētām rūpniecības nozarēm. Šis paziņojums ir Komisijas atbilde uz krīzi tērauda nozarē, un tajā ir izklāstītas mērķorientētas darbības, kas jāīsteno, lai darbības vide būtu labvēlīga konkurētspējīgai un ilgtspējīgai tērauda rūpniecībai un tā spētu atrisināt strukturālās problēmas, ar kurām tā saskaras, konkurēt pasaules mērogā un izstrādāt citām galvenajām Eiropas rūpniecības nozarēm nepieciešamos nākamās paaudzes tērauda ražojumus.

¹ Eurofer Economic and Steel Market Outlook (2012).

² Saskaņā ar uzņēmumu sniegtiem paziņojumiem.

³ COM(2012) 582 final.

2. PASAULES TĒRAUDA TIRGUS UN TEHNOLOĢIJU ATTĪSTĪBA

2.1. Pasaules tirgus galvenās tendences

Jaunietekmes valstu industrializācijas ietekmē pasaules tērauda tirgus kopš 2000. gada ir audzis.

Āzijas virzība uz industrializāciju ir padarījusi to par reģionu ar pasaulē lielāko tērauda ražošanas un pieprasījuma apjomu. **Pašlaik pasaules tērauda ražošanā dominē Ķīna** — 2000. gadā tā saražoja 39 % no Āzijas neapstrādātā tērauda produkcijas, bet 2012. gadā šī proporcija bija pieaugusi līdz 71 %. Ražošanas pieaugums ir radījis jaudas pārpalikumu Ķīnas iekšzemes tirgū un pārorientējis šo valsti no neto importētājas uz pasaulē lielāko tērauda eksportētāju. Ķīnas tērauda rūpniecība pašlaik ražo gandrīz 50 %⁴ no pasaules tērauda produkcijas.

Straujais **slānekļa gāzes ražošanas** pieaugums ASV ir uzlabojis ASV rūpniecības konkurētspēju enerģijas izmaksu ziņā un ir viens no galvenajiem jaunu investīciju piesaistīšanas iemesliem tērauda nozarē. Tas var liecināt par pagrieziena punktu šajā nozarē, un ASV drīzumā var kļūt par tērauda neto eksportētāju⁵, vēl vairāk palielinot pārmērīgo piedāvājumu pasaules tirgos.

Turklāt dažas kaimiņvalstis (Krievija, Ukraina un Turcija) ir ievērojami uzlabojušas savu tērauda ražošanas jaudu un palielinājušas spēju apgādāt ES tērauda tirgu. Taču ražošanas jaudas pieaugumu daudzās valstīs nepavada tirgus atvēršana. Faktiski **pēdējos gados palielinās tendence aizsargāt vietējos tērauda ražotājus**, piemēram, Brazīlijā un Indijā⁶. Šie pasākumi kavē tāda pasaules tērauda tirgus attīstību, kurā valdītu vienlīdzīgi konkurences apstākļi.

Šajos sarežģītajos apstākļos ES tērauda rūpniecībai ir izdevies saglabāt savu eksporta līmeni. Kopš 2010. gada ES eksports palielinās, un pēdējos četros gados ES ir bijis tirdzniecības pārpalikums. Tērauda tirdzniecības pārpalikums 2012. gadā bija 16,2 miljoni tonnu (jeb 20 miljardi euro)⁷.

Tērauda rūpniecības ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanā tirgus konkurences apstākļos izšķiroša nozīme ir arī **taisnīgai piekļuvei primārajām un sekundārajām izejvielām** un to jūras pārvadājumiem.

2.2. Galvenie tehnoloģiju attīstības virzītājfaktori un problēmas

Būvniecībā un ražošanā tērauds visticamāk paliks viens no iecienītākajiem materiāliem. Taču pieprasījumu pēc tērauda var ietekmēt vairākas tērauda ražošanas tehnoloģiju un tērauda

⁴ Pasaules Tērauda asociācijas 2012. gada statistika, <http://www.worldsteel.org/statistics/statistics-archive/2012-steel-production.html>.

⁵ OECD DSTI/SU/SC(2012) 21 *The future of steel: how will the industry evolve?* (2012. gada decembris).

⁶ DECISÃO CMC N° 39/11, Brazīlija ir paaugstinājusi importa tarifus 100 ražojumiem, tostarp vairākiem tērauda izstrādājumiem, izņemot loksnes ar pievienoto vērtību. Nodevas ir paaugstinātas no 12 % līdz 25 % un ir spēkā 12 mēnešus ar iespēju pagarināt šo termiņu par vienu gadu.

⁷ Šo skaitļu pamatā ir ražojumi, uz kuriem līdz 2012. gada decembrim attiecās iepriekšējās uzraudzības sistēma.

izmantošanas tendences. Var paredzēt, ka šo tendenču galvenie virzītājfaktori būs kopīga izstrāde un procesa inovācija. Tā ir joma, kur Eiropa var izvirzīties līderpozīcijā.

Pieprasījuma ziņā izdevīgas iespējas **inovatīviem tērauda ražojumiem** turpinās nodrošināt spēkstaciju, tostarp sauszemes un jūras vēja parku, būvniecība, enerģijas pārvades, mājokļu un transporta nozare.

Tērauda ražojumu, tostarp cauruļu un cauruļvadu, **pievienotās vērtības palielināšana** ir veids, kā tērauda ražotāji var izcelties starp konkurentiem un palielināt konkurētspēju. Tomēr, kā uzsvērts nesen veiktā ESAO pētījumā⁸, augstas pievienotās vērtības tērauda ražojumi joprojām veido ierobežotu tērauda pieprasījuma daļu, un šajā segmentā valda intensīva konkurence. Turklāt šo izstrādājumu ražošanā jāizmanto dārgi tērauda velmēšanas procesi un jāiegulda lieli līdzekļi pētniecībā un izstrādē.

Ražošanas ziņā tiklab **jaunu ražojumu izstrādē** un **tirgu attīstībā**, kā **efektivitātes palielināšanā** atslēgvārds joprojām ir inovācija, taču **nākotnes tendences** noteiks, *inter alia*, **izejvielu un enerģijas pieejamība un cenas**, un **šķiet**, ka **no importa atkarīgajai Eiropai** ir jārēķinās ar šo cenu **turpmākas celšanās** tendenci. Attiecībā uz tērauda ražošanai vajadzīgajām izejvielām noteicošas nākotnes tehnoloģiju tendences varētu būt neapstrādātas dzelzsrūdas aizstāšana ar atkārtoti pārstrādātiem metāllūžņiem (palielinot elektriskā loka krāšņu daļu) un koksa ogļu aizstāšana ar gāzi (tieši reducētas dzelzsrūdas izmantošana).

Cits svarīgs tehnoloģisku pārmaiņu virzītājfaktors būs klimata politika un resursu izmantošanas efektivitāte. Īstermiņā būtisku ieguldījumu klimata politikas mērķu sasniegšanā un ierobežoto resursu ilgtspējīgas izmantošanas palielināšanā varētu dot atkārtoti pārstrādātu metāllūžņu izmantošanas pieaugums un labāko pieejamo metožu plašāka piemērošana.

Nesen veikts Komisijas pētījums⁹ liecina, ka labāko pieejamo metožu ieviešana laikposmā līdz 2022. gadam nodrošinātu **pavisam nelielu kopējā tiešā enerģijas patēriņa** un CO₂ emisijas **samazinājumu**, ja pieņem, ka tiktu piemēroti stingri investīciju nosacījumi (īsi atmaksāšanās periodi). Taču cits papildu pētījums¹⁰ ļauj domāt, ka garāku atmaksāšanās periodu gadījumā samazinājuma potenciāls līdz 2030. gadam varētu būt lielāks. Vēlāk būtu nepieciešami **pētījumi un veiksmīgi demonstrējumi**, lai turpinātu uzlabot labāko pieejamo metožu izmaksu konkurētspēju.

Energoefektivitātes ziņā īstermiņā un vidējā termiņā ir gaidāmi pakāpeniski uzlabojumi. Pašlaik izmantojamās tehnoloģijas jau ir lielā mērā pilnveidotas¹¹, un **rūpnīcas**, kas izmanto **labākās tehnoloģijas**, jau ir gandrīz sasniegušas savu **termodinamisko iespēju robežas**. Tomēr vēl ir dažas jomas, kurās būtu iespējams panākt uzlabojumus, lai nozari padarītu noturīgāku pret enerģijas izmaksām. Samazinot **ražošanas izmaksas**, **energoefektivitātes**

⁸ OECD DSTI/SU/SC(2012) 12 *The future of the steel industry: selected trends and policy issues* (2012. gada decembris).

⁹ *Prospective scenarios on energy efficiency and CO2 emissions in the Iron & Steel industry (2012) – JRC.*

¹⁰ *The potential for improvements in energy efficiency and CO2 emissions in the EU27 iron and steel industry under different payback periods, Journal of Cleaner Production (2013),* <http://dx.doi.org/10.1016/j.jclepro.2013.02.028>.

¹¹ Salīdzinājumā ar 1980. gadu neapstrādāta tērauda ražošanā izmantojamo izejvielu daudzums 2008. gadā bija samazinājies no 2336 līdz 2015 kg uz tonnu (-13,7 %).

uzlabošana var prasīt **lielākas sākotnējās investīcijas**, tāpēc politika būtu jāīsteno, ņemot vērā **ietekmi uz konkurētspēju**. Tas nozīmē, ka Komisija uzraudzīs nozares, ko uzskata par pakļautām **ievērojamam oglekļa emisiju pārvirzes riskam**, lai nodrošinātu, ka Energoefektivitātes direktīva¹² veicina šo nozaru ilgtspējīgu attīstību.

Izšķiroša nozīme ir **revolucionāru CO₂ emisijas samazināšanas**, tostarp rūpnieciskā oglekļa dioksīda uztveršanas un uzglabāšanas (CCS), **tehnoloģiju veiksmīgiem demonstrējumiem**. Kā skaidrots Komisijas paziņojumā par Eiropas turpmāko rīcību oglekļa dioksīda uztveršanas un uzglabāšanas jomā¹³, pirms šo tehnoloģiju ieviešanas posma ir jāpārvar problēmas, piemēram, saistībā ar augstām izmaksām un sabiedrības izpratnes un atbalsta panākšanu.

3. PROBLĒMU RISINĀŠANA — RĪCĪBAS PLĀNS TĒRAUDA RŪPNIECĪBAI

Lai **apzinātu un izvērtētu problēmas**, ar ko saskaras tērauda rūpniecība, Komisijas priekšsēdētāja vietnieks un par uzņēmējdarbību un rūpniecību atbildīgais komisārs sadarbībā ar nodarbinātības un sociālo lietu komisāru 2012. gada jūlijā izveidoja **augsta līmeņa apaļo galdu**¹⁴. Tas kļuva par platformu diskusijām starp Komisiju, nozares galvenajiem vadītājiem un arodbiedrībām. Sanāksmēs piedalījās arī ES galveno tērauda ražotājvalstu un Eiropas Parlamenta pārstāvji. Lai pārvarētu nozīmīgākās problēmas, kas ietekmē ES tērauda rūpniecības konkurētspēju, Komisija ierosina turpmāk minētos risinājumus.

3.1. Atbilstošs tiesiskais regulējums

Eiropas tiesību aktiem ir būtiska nozīme, lai nodrošinātu **iekšējā tirgus ilgtspējīgu attīstību un pareizu darbību**, noteiktību un paredzamību investoriem un vienlīdzīgus konkurences apstākļus.

Saskaņā ar Komisijas Lietpratīga regulējuma programmu¹⁵ **ES tiesību aktiem jābūt efektīviem un lietderīgiem** attiecībā uz to mērķu sasniegšanu. Komisija ir apņēmusies **apzināt pārmērīgu slogu, nekonsekvences, nepilnības un neefektīvus pasākumus**.

Turklāt **dažādu politikas virzienu un tiesību aktu kumulatīvā ietekme** var iespaidot uzņēmumu inovācijas spēju un spēju pieņemt investīciju lēmumus. Vidējā termiņā tā var pastiprināt konkurētspēju. Taču konkurenti pasaules tirgū izmanto labvēlīgāku pamatnosacījumu priekšrocības, tāpēc tā var novest arī pie investīciju samazinājuma un tirgus daļas zuduma, kas var beigties ar uzņēmumu slēgšanu vai pārvietošanu.

Šajā kontekstā Komisija veic **konkrētu nozaru**, piemēram, tērauda un alumīnija nozares, **kumulatīvo izmaksu novērtējumu**. Izmantojot visus savā rīcībā esošos instrumentus, Komisija padziļina arī analīzi par jauno politikas priekšlikumu ietekmi uz konkurētspēju, *ex ante* ietekmes novērtējuma procesā **izmantojot „konkurētspējas pārbaudi”**¹⁶. Komisija

¹² Direktīva 2012/27/ES.

¹³ COM (2013) 180 *final*.

¹⁴ Plašāka informācija pieejama http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/metals-minerals/steel/high-level-roundtable/index_en.htm

¹⁵ COM (2010) 543 un COM (2012) 746.

¹⁶ Konkurētspējas pārbaude ir divpadsmit soļu instruments politikas priekšlikumu ietekmes uz uzņēmumu konkurētspēju izvērtēšanai, ņemot vērā priekšlikumu ietekmi uz uzņēmējdarbības veikšanas izmaksām, attiecīgo nozaru inovācijas spēju un starptautisko konkurētspēju. Tas ir vienkāršs un efektīvs līdzeklis, kas ļauj pilnīgāk analizēt priekšlikumu ietekmi uz konkurētspēju, SEC(2012) 91 *final*.

turklāt veic **vispusīgus politikas vērtējumus jeb „atbilstības pārbaudes”**, lai noteiktu, vai politikas nozaru tiesiskais regulējums atbilst mērķim. Šie atzinumi palīdzēs izdarīt secinājumus par turpmāko politiku un tiesisko regulējumu.

Tiesiskais regulējums jāizstrādā **lietpratīgi un mērķtiecīgi**, lai tas kļūtu par **svarīgu inovācijas virzītājfaktoru**, jo īpaši tad, ja tiek izmantota dinamiska un uz tirgu orientēta pieeja. Stingrāki **vides mērķi, saskaņotu noteikumu, standartu un publiskā iepirkuma** izmantošana arī var būtiski paātrināt inovāciju¹⁷.

Eiropas standarti varētu veicināt arī tērauda būvizstrādājumu ilgtspējīgu ražošanu. Tērauda nozare jau izstrādā **tērauda būvizstrādājumu zīmi** — *SustSteel*. *SustSteel* mērķis ir veicināt ilgtspēju plašā izpratnē un jo īpaši tērauda būvizstrādājumu ražošanā. Ja to izmantos pamatoti un ticami, ar to būs iespējams palielināt ilgtspējīgu Eiropas tērauda būvizstrādājumu tirgus daļu. Dalībvalstīm šis jautājums būtu jāapsver un, iespējams, jāveic konkrēti standartizācijas pasākumi.

Arī dalībvalstis satrauc ar regulējumu saistītas problēmas. Dažās dalībvalstīs **izvairīšanās no pievienotās vērtības nodokļa nomaksas** iekšzemes tērauda tirgū negatīvi ietekmē tērauda ražotāju darbības nosacījumus. Tie cieš no negodīgas konkurences, ko rada melnais tirgus. Daudzos gadījumos uzņēmumi ir spiesti ierobežot ražošanu vai apturēt rūpnīcu darbību. Dažās dalībvalstīs šī konkrētā izvairīšanās no nodokļiem ir iemesls, kura dēļ armatūras stieņu ražošanas un pārdošanas apjoms 2012. gadā ir samazinājies par 15 % un šogad jau par 30 %¹⁸.

Komisija

- 2013. gadā pabeigs tērauda nozares **kumulatīvo izmaksu novērtējumu**, lai novērtētu kopējo regulatīvo slogu,
- ietekmes novērtējuma procesā, vajadzības gadījumā izmantojot **„konkurētspējas pārbaudi”**, turpinās vērtēt tādu jaunu iniciatīvu ietekmi, kuras varētu ievērojami iespaidot tērauda rūpniecības konkurētspēju,
- izvērtēs ***SustSteel*** potenciālu attiecībā uz ilgtspējīgu Eiropas tērauda būvizstrādājumu tirgus daļas palielināšanu. Pēc izvērtējuma dalībvalstīm, iespējams, būs jāveic konkrēti **standartizācijas pasākumi**,
- kopā ar dalībvalstīm izpētīs iespējamās iniciatīvas, lai vērstos pret **ES nelegālo** tērauda izstrādājumu **tirgu**, tostarp izvairīšanos no PVN.

Komisija aicina dalībvalstis

- palielināt tērauda būvizstrādājumu ilgtspēju, izmantojot iespēju ieviest ***SustSteel***.

¹⁷ Inovācijas savienība, COM(2010) 546 galīgā redakcija.

¹⁸ Polijas Tērauda asociācijas statistika, 2012. g.

3.2. Tērauda pieprasījuma palielināšana

Pasaules tērauda rūpniecībā pašlaik ir vērojams aptuveni **542 miljonus tonnu liels jaudas pārpalikums**. No šā daudzuma gandrīz 200 miljoni tonnu atrodas Ķīnā¹⁹. Saskaņā ar aplēsēm ES jaudas pārpalikums ir aptuveni 80 miljoni tonnu salīdzinājumā ar ES kopējo ražošanas jaudu — 217 miljoniem tonnu. Ja pēc 2014. gada tērauda ražošanas jauda nemainās un pieprasījums palielinās atbilstoši pašreizējiem izaugsmes rādītājiem, varētu paiet pieci līdz septiņi gadi, līdz izdotos panākt pieprasījuma atbilstību jaudai.

ES pieprasījums pēc tērauda ir atkarīgs no dažu galveno tēraudu izmantojošo nozaru ekonomiskā un finansiālā stāvokļa — piemēram, būvniecības un autobūves nozares kopējā daļa veido aptuveni 40 % no tērauda pieprasījuma. Svarīgi tērauda rūpniecības ekonomiskā uzplaukuma virzītājspēki ir arī tehnikas nozare, kā arī elektrisko un elektronisko iekārtu nozare. Diemžēl uz visām šīm nozarēm ievērojamu negatīvu ietekmi ir atstājusi finanšu krīze. Lai nodrošinātu atlabšanu, ir jāīsteno pašreizējās ES iniciatīvas, kas paredz atbalstīt būvniecības un autobūves nozari, lai palielinātu šo nozaru ilgtspēju, resursu un enerģijas izmantošanas efektivitāti. Vairāk uz izaugsmi orientētu pasākumu veicinās tērauda patēriņu.

Komisija

- turpinās atbalstīt **galvenās tēraudu izmantojošās nozares**, jo īpaši ar Komisijas iniciatīvu „CARS 2020”²⁰, *inter alia*, veicinot pieprasījumu pēc transportlīdzekļiem, kuros izmanto alternatīvu degvielu²¹, un ar Komisijas ilgtspējīgas būvniecības iniciatīvu²², kuras mērķis ir palielināt energoefektivitāti un resursu efektivitāti un rosināt ēku fonda renovāciju.

3.3. Vienlīdzīgi konkurences apstākļi starptautiskā līmenī

ES ir atvērts tirgus. Tomēr trešās tērauda ražotājvalstis pārāk bieži izmanto tirdzniecības ierobežojumus vai kropļojumus, lai piešķirtu mākslīgas priekšrocības savai tērauda rūpniecībai. Pie ierobežojošiem pasākumiem pieder tarifu barjeras, ar tarifiem nesaistīti pasākumi (jo īpaši attiecībā uz tehniskajiem noteikumiem un atbilstības novērtēšanas procedūrām), eksporta atvieglojumi un subsīdijas, kā arī ierobežojumi, kas attiecas uz dažāda veida tērauda ražošanas izejvielām.

ES vēršas pret **tirdzniecības šķēršļiem** un **negodīgu praksi**, stingri īstenojot **tirgus piekļuves stratēģiju**, lai nodrošinātu **starptautisko saistību izpildi** un panāktu **vienlīdzīgus konkurences apstākļus** visiem ES tirgus dalībniekiem, kas darbojas tērauda nozarē.

Izmantojot efektīvu tīklu un atbilstošus **uzraudzības instrumentus**, ES ir apzinājusi galvenos tirdzniecības šķēršļus trešo valstu tirgos un mērķtiecīgi vērsusies pret tiem, izmantojot

¹⁹ OECD DSTI/SU/SC(2012) 15 *Excess Capacity in the steel industry: an examination of the global and regional extent of the challenge*.

²⁰ COM (2012) 636 *final*.

²¹ COM (2013) 17 *final* un COM (2013) 18 *final*.

²² COM (2012) 433 *final*.

atbilstošus tiesībaizsardzības instrumentus. ES tirgus piekļuves datubāzē minētie šādas prakses piemēri ietver **eksporta ierobežojumu un eksporta nodevu piemērošanu izejvielām** cita starpā **Indijā, Ķīnā, Krievijas Federācijā un Ēģiptē**, tādējādi nepamatoti veicinot tērauda ražošanas izmaksu pieaugumu ES. Pret ES ražojumiem vērsti cita veida šķēršļi trešo valstu tirgos izpaužas kā **nesamērīgu licencēšanas procedūru** vai tādu prasību piemērošana, kuru rezultātā tiek kavēts ES tērauda eksports, — šī prakse ir sastopama Indijas un arī Indonēzijas tirgū. Ir konstatēts arī, ka Ķīna un ASV ir izmantojušas attiecīgi investīciju ierobežojumus iekšzemes tērauda nozarē un publiskā iepirkuma priekšrocības, lai vietējo nozari aizsargātu pret ES konkurenci.

ES cenšas risināt šīs problēmas ar partneriem, **tirgus piekļuves stratēģijas** ietvaros sperot rūpīgi izsvērtus atbildes soļus. Piemēram, Indijas iestādes pēc ES demaršiem ir atteikušās no **Indijas obligātajām sertifikācijas prasībām** attiecībā uz dažiem tērauda izstrādājumiem, bet pret **Ķīnu** ir nācies ierosināt lietas par strīdu izšķiršanu attiecībā uz tādām **svarīgām izejvielām** kā kokss, lai nodrošinātu šo izejvielu netraucētu piegādi ES tērauda nozarei. Tikmēr ES turpina vērsties pret atlikušajiem šķēršļiem, izmantojot labi attīstītu konsultāciju forumu tīklu jeb tā dēvētās **tērauda kontaktgrupas ar Krievijas Federāciju, Ķīnu, ASV un arī Japānu, Indiju un Brazīliju**. Papildus jautājumiem, ko var apspriest sarunās par brīvās tirdzniecības nolīgumiem vai efektīvi risināt, darbojoties PTO darba grupās, šajās kontaktgrupās ir iespējama noderīga domu apmaiņa par to šķēršļu apzināšanu un likvidēšanu, ar kuriem ES tērauda nozare šajos augošajos tirgos joprojām saskaras.

Vēl viena liela problēma, ar ko tērauda rūpniecībai nākas saskarties, jo īpaši pasaulē valdošā tērauda ražošanas jaudas pārpalikuma apstākļos, ir **trešo valstu iespējami negodīgā tirdzniecības prakse**, kuras mērķis ir **pārprodukcijas eksports, izmantojot agresīvu komercuzvedību**. Komisija risina šo problēmu, piemērojot **tirdzniecības aizsardzības instrumentus (Trade Defence Instruments —TDI)**. Pēc nozares sūdzību saņemšanas par šo negodīgo praksi attiecībā uz tērauda un dzelzs izstrādājumiem Eiropas Komisija 2012. gadā sāka **vienpadsmit jaunas izmeklēšanas**. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu tas ir neto pieaugums, kas atspoguļo gan problēmas svarīgumu, gan Komisijas nelokāmo apņemšanos apkarot šo praksi. Šajā procesā Komisijai jāsaglabā modrība, uzraugot, kā citi partneri izmanto savus tirdzniecības aizsardzības instrumentus, jo tie arī var būt līdzeklis, lai, cenšoties aizsargāt vietējos ražotājus, nepamatoti ierobežotu ES eksporta apjomu un tirgus daļu. Šajā sakarā Komisija regulāri uztur sakarus ar trešo valstu iestādēm, lai nodrošinātu, ka tiek pienācīgi ievēroti PTO noteikumi par garantijām, kompensācijas pasākumiem un antidempinga procedūrām.

Kopumā **ierobežojošie pasākumi, kas ietekmē ES tērauda ražotāju konkurētspēju**, nozīmē, ka ES nelokāmi jāturpina tirgus piekļuves stratēģijas piemērošana, lai Eiropas nozarei nodrošinātu **godīgu starptautisko konkurenci un vienlīdzīgus konkurences apstākļus**.

Piekļuve izejvielām

Tērauda rūpniecība līdzīgi daudzām citām ražojošām nozarēm ir **atkarīga no resursiem, kuru daudzums Eiropā ir ierobežots**. Domnām ir vajadzīga kvalitatīva dzelzsrūda un koksa ogles. Jaunietekmes valstu palielinātā pieprasījuma dēļ **dzelzsrūdas cenas** pēdējos gados ir

ievērojami cēlušās²³. Mazāks pieprasījums pēc ogleņiem ASV, kura iemesls ir straujais slānekļa gāzes ražošanas pieaugums, ir radījis lejupvērstu spiedienu uz ogļu cenām ES, kura rezultātā ES ir samazinājušās koksa ogļu cenas un pieaugusi ogļu izmantošana.

Tēraudu var **pārstrādāt** daudz reižu, nezaudējot tā svarīgākās īpašības, piemēram, stiprību, kaļamību un velmējamību. Piemaisījumus nesaturošu tērauda lūžņu atkārtota pārstrāde var kompensēt vairāk nekā 1200 kg dzelzsrūdas, 7 kg ogļu un 51 kg kaļķakmens uz tonnu izmantoto tērauda lūžņu²⁴. Neapstrādātas rūdas vietā **ražojot tēraudu no tērauda lūžņiem**, enerģijas pievade samazinās par aptuveni 75 %, bet izejvielu ietaupījums sasniedz aptuveni 90 %²⁵. Ņemot vērā problēmas, ko Eiropai sagādā piekļuve enerģijai un izejvielām par zemām cenām, nav šaubu, ka ekonomisku apsvērumu dēļ būtu lietderīgi pēc iespējas palielināt no metāllūžņiem ražotā tērauda apjomu. Arī ekoloģiskie apsvērumi ir pārliecinoši — tērauda ražošana no metāllūžņiem ļauj ļoti lielā mērā mazināt gaisa piesārņojumu (par aptuveni 86 %), ūdens patēriņu (40 %), ūdens piesārņojumu (76 %) un ieguves atkritumus (97 %)²⁶. Viena no metāllūžņiem ražota tērauda tonna samazina CO₂ emisijas par 231 tonnu salīdzinājumā ar ražošanu no neapstrādātas rūdas.

Lai palielinātu Eiropā pārstrādāto metāllūžņu daudzumu, pirmām kārtām būs vajadzīgi **labāk funkcionējoši sekundārie metāla tirgi**. To noteiks no pamestām būvē, nolietotiem izstrādājumiem un citām atkritumu plūsmām atdalāmā metāla savākšanas izmaksas un to attiecība pret primārā metāla cenām²⁷. Lai atvieglotu atkārtotu izmantošanu un pārstrādi, ekoloģiski uzlabotā **ražojumu dizainā** būtu jāparedz vienkāršas demontāžas un visu tērauda detaļu atdalīšanas iespēja. Palielinot atkārtotu pārstrādi, vairāk tērauda var palikt aprītē²⁸. **Ekodizaina direktīvā**²⁹ ir paredzēta iespēja noteikt prasības attiecībā uz pārstrādi, ražojumu demontāžu rentablā veidā, kas varētu palīdzēt nodrošināt labāku piekļuvi augstas kvalitātes metāllūžņiem.

Pieprasījums pēc atkārtoti pārstrādāta tērauda jau ir palielinājies, pateicoties papildu pārliecībai par tā kvalitāti, ko ir radījusi dzelzs un tērauda **atkritumu cikla beigu kritēriju** noteikšana³⁰.

Jāpieliek papildu pūles, lai novērstu **metāllūžņu nelegālu eksportu**, kura dēļ Eiropas tautsaimniecība zaudē vērtīgas izejvielas. Komisija nāks klajā ar priekšlikumiem metāllūžņu nelegāla eksporta novēršanai, nostiprinot dalībvalstu inspicēšanas kompetenci saskaņā ar **regulu par atkritumu sūtījumiem**³¹. Jāturpina arī ar metāllūžņu pārvietošanas uzraudzību saistītais darbs.

Aplūkojot ražošanas metodes, uzmanība būtu jāpievērš arī resursu izmantošanas efektivitātei un ietekmei uz klimatu. Aptuveni 40 % ES tērauda produkcijas tiek ražota elektriskā loka krāsnīs, kurās tērauda ražošanai var izmantot 100 % atkārtoti pārstrādātu metāllūžņu. Lai gan

²³ Laikposmā no 2001. līdz 2011. gadam dzelzsrūdas cenas par saussvara metrisku tonnu ir pieaugušas no USD 25 līdz USD 250.

²⁴ Pasaules tērauda asociācija (2010. g.)

²⁵ ASV Vides aizsardzības aģentūra.

²⁶ ASV Vides aizsardzības aģentūra.

²⁷ <http://scripts.cac.psu.edu/users/n/w/nwh5089/Steel%20Recycling%20Process.pdf>.

²⁸ www.eurofer.org/index.php/eng/content/.../517/.../SteelRecycling.pdf.

²⁹ Direktīva 2009/125/EK.

³⁰ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:094:0002:0011:EN:PDF>.

³¹ Regula (EK) 1013/2006.

šis ražošanas veids ir energoietilpīgs, metāllūžņu kā primāro izejvielu izmantošana to padara resursefektīvu. Ņemot vērā, ka salīdzinājumā ar primāro tērauda ražošanu no dzelzsrūdas tas rada arī mazāk oglekļa emisiju, šis ražošanas veids būtu jāatbalsta. Taču tādā gadījumā ir vajadzīgi **labas kvalitātes metāllūžņi, kas iegūti ekoloģiski pieņemamos apstākļos.** Komisijas **izejmateriālu stratēģijā**³² ir noteikti attiecīgie pamatprincipi, saskaņā ar kuriem šo mērķi būtu jācenšas sasniegt.

Lai nodrošinātu pienācīgu uzraudzību, Komisija ir **uzskaitījusi 14 izejvielas, kas ir kritiski svarīgas**, jo tām ir ekonomiska ietekme un lielāki piedāvājuma deficīta riski, ko nosaka, *inter alia*, šo izejvielu ģeogrāfiskā izcelsme. Piedāvājuma deficīta risku var saasināt arī šo izejvielu zema aizstājamība un atkārtotas pārstrādes līmenis. Šis saraksts, kurā ir iekļautas vairākas legēta tērauda ražošanai nepieciešamas izejvielas, 2013. gadā tiks pārskatīts, apsverot iespēju tajā iekļaut arī koksa ogles.

Tirdzniecība

Tērauda tirdzniecībai ir īpaši svarīga nozīme. Ņemot vērā tirdzniecības kā ekonomiskās izaugsmes virzītājfaktora nenovērtējamo lomu globalizētajā tērauda tirgū, Komisija stingri atbalsta **starptautiskās tirdzniecības liberalizāciju PTO paspārnē.**

Divpusējā līmenī sarunas par tirdzniecības nolīgumiem, jo īpaši brīvās tirdzniecības nolīgumiem (BTN), ir vēl viens svarīgs instruments, lai panāktu vienlīdzīgus konkurences apstākļus ES uzņēmumiem tiklab tirgus, kā jaunu izejvielu pieejamības ziņā saskaņā ar godīgas konkurences nosacījumiem. Lai novērtētu šo nolīgumu kopējo ietekmi uz ES rūpniecības nozarēm un ES tautsaimniecību, papildus *ex ante* ietekmes novērtējumam, ko veic pirms sarunu norāžu pieņemšanas, un ilgspējas ietekmes novērtējumam, ko veic tirdzniecības sarunu laikā, pēc sarunu pabeigšanas katrs nolīgums tiek analizēts, izvērtējot, kā ierosinātais darījums ietekmēs ES.

Nozarei svarīga ir statistikas informācija, kas ļauj veikt ātru arvien nestabilāko tērauda importa tendenču analīzi un attiecīgi rīkoties, pamatojoties uz spēcīgu informatīvo bāzi.

Importa pieauguma scenārijs būs ticamāks, ja ražošanas jaudas pārpalikums pasaulē turpinās palielināties, rosinot valstis ķerties pie **subsīdijām un dempinga**, lai izmantotu globālo jaudas pārpalikumu. Līdz 2012. gada beigām savlaicīgu informāciju par turpmāko tērauda importu nodrošināja automātiskās licencēšanas (iepriekšējas uzraudzības) sistēma³³. Pēc automātiskās licencēšanas sistēmas piemērošanas termiņa beigām ES saglabās modrību un turpinās cieši uzraudzīt importu no trešām valstīm, izmantojot īpašo „*Surveillance 2*”³⁴ sistēmu. Tērauda importu uzrauga arī vairāki ES tirdzniecības partneri, no kuriem daži, piemēram, ASV, izmanto automātiskās licencēšanas sistēmai līdzīgu sistēmu.

³² COM(2008) 699 un COM(2011) 25.

³³ Komisijas Regula (ES) Nr. 1241/2009.

³⁴ Sistēma „*Surveillance 2*” vāc datus, kas iegūti tieši no importa muitas deklarācijām. Šie dati attiecas uz muitas deklarācijas reģistrācijas numuru, preču veidu, izcelsmi, apjomu, vērtību un datumu, kad muitas administrācija preces ir atmuitojusi (faktisko importēšanas datumu). ES dalībvalstu muitas administrāciju centrālās sistēmas katru dienu sūta reģistrētos datus. Uzraudzību veic saskaņā ar Muitas kodeksa īstenošanas noteikumu (Regulas 2454/93) 308.d pantu.

Ir arī svarīgi nodrošināt, lai regulētie tirgi, kuros notiek **preču atvasināto instrumentu tirdzniecība**, būtu godīgi un pārredzami, vienlaikus piemērojot īpašus noteikumus, lai atbalstītu likviditāti, nepieļautu tirgus ļaunprātīgu izmantošanu un tirgu kropļojoša stāvokļa veidošanos. Tērauda ražotājus var ietekmēt dažādi noteikumi³⁵, kas attiecas tiklab uz preču atvasināto instrumentu, kā finanšu instrumentu tirdzniecību.

Komisija

Īstermiņā

- **visaptverošajā tirdzniecības stratēģijā** izmantos savā rīcībā esošos dažādos tirdzniecības politikas rīkus un instrumentus (piemēram, tirdzniecības sarunas vai *TDI*), lai nodrošinātu, ka Eiropas tērauda ražotājiem ir piekļuve trešo valstu tirgiem. Šajā sakarā Komisija:
 - vērsīsies pret **negodīgu tirdzniecības praksi** tērauda nozarē,
 - turpinās nodrošināt **savlaicīgus ziņojumus par to, kā attīstās tērauda imports** no trešām valstīm,
 - pirms sarunu norāžu pieņemšanas turpinās veikt **paredzēto BTN ex ante ietekmes novērtējumus** un pirms noslēgto BTN parakstīšanas analizēs to ietekmi uz ES,
- uzraudzīs **metāllūžņu tirgus**. Ņemot vērā samazināto CO₂ emisiju daudzumu, kas rodas, ražojot metāllūžņus Eiropā, Komisija varētu paredzēt nediskriminējošus, ar ekoloģiskiem apsvērumiem pamatotus pasākumus, ja tie būtu vajadzīgi, lai nepieļautu oglekļa emisiju pārvirzi uz trešām valstīm, ar noteikumu, ka tie tieši vai netieši nenoved pie eksporta ierobežojumiem,
- iesniegs tiesību akta priekšlikumu par **atkritumu sūtījumu inspicēšanu un kontroli**,
- apsvērs iespēju papildus citiem tērauda ražošanā būtiskiem pamatelementiem **kritiski svarīgo izejvielu sarakstā iekļaut koksa ogles**,
- sadarbosies ar galvenajām trešām ražotājvalstīm, lai gūtu **pārskatu par nozari** un tās tendencēm un izstrādātu kopīgus risinājumus problēmām, ar kurām tā saskaras visā pasaulē.

Ilgtermiņā

- izmantojot sarunas par BTN, īstenos **tirdzniecības liberalizācijas programmu**, lai likvidētu vai ievērojami samazinātu tarifus un ar tarifiem

³⁵

Priekšlikums regulai par finanšu instrumentu tirgiem (COM(2011) 652), Eiropas tirgus infrastruktūras regula (ES) Nr. 648/2012, Direktīva 2003/6/EK par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu, kas grozīta ar Direktīvu 2008/26/EK un Direktīvu 2010/78/ES. Direktīva par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu pašlaik tiek pārskatīta (COM (2011)654) un Priekšlikums regulai par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu (COM (2011) 651).

nesaistītus šķēršļus trešo valstu tirgos, nodrošinātu ES rūpniecībai ilgtspējīgu piekļuvi izejvielām, kā arī tērauda ražojumu starptautisku standartu plašāku veicināšanu,

- turpinās sadarbīties ar Padomi un Eiropas Parlamentu **TDI modernizēšanas** pasākumu kontekstā, lai īsā laikā atjauninātu antidempinga un kompensācijas pasākumu pamatregulu. Šie grozījumi ļautu, *inter alia*, piemērot augstākas nodevas (atkāpjoties no mazākās nodevas noteikuma) importam no valstīm, kas izmanto negodīgas subsīdijas un rada strukturālus kropļojumus savos izejvielu tirgos, kā arī izmantot efektīvākus instrumentus *ex officio* izmeklēšanā gadījumos, kad pastāv represiju draudi pret attiecīgo ES nozari.

3.4. Enerģētikas, klimata, resursu un energoefektivitātes politika konkurētspējas palielināšanai

Pieejamas enerģijas cenas un apgāde

Eiropas tērauda nozarē tāpat kā citās energoietilpīgajās nozarēs enerģijas izmaksas ir viens no galvenajiem konkurētspējas virzītājfaktoriem. Tērauda nozares aplēses liecina, ka atkarībā no vērtības ķēdes posma **enerģijas izmaksas veido līdz 40 % no kopējām darbības izmaksām**³⁶. Eiropas rūpniecība saskaras ar augstākām enerģijas cenām nekā lielākā daļa tās starptautisko konkurentu, un pēdējo gadu cenu attīstības dinamika šo tendenci ir pastiprinājusi.

Elektroenerģija un koksa ogles ir tērauda nozares svarīgākie energoresursu avoti, un attiecībā uz abiem nozare izjūt spiedienu. Neraugoties uz nesenu kritumu, **koksa ogļu cena pēdējos gados ir ievērojami pieaugusi**³⁷. Rūpniecisko **galalietotāju** vidējās **elektroenerģijas cenas ES ir divreiz augstākas nekā ASV**³⁸ un ievērojami **augstākas nekā citu ESAO valstu lielākajā daļā** (izņemot Japānu) un daudzās lielākajās jaunattīstības ekonomikās. Laikposmā no 2005. līdz 2012. gadam Eiropas rūpniecība saskārās ar **elektroenerģijas cenu pieaugumu**, kas reālā izteiksmē **sasniedza vidēji 38 %**, kamēr attiecīgais rādītājs ASV bija -4 %, bet Japānā +16 %³⁹. Tā kā šīs atšķirības iespaido tērauda uzņēmumu izmaksu struktūru dažādos reģionos un tām ir tieša ietekme uz globālo konkurenci un konkurētspēju, **starptautiski konkurētspējīgām enerģijas cenām un drošai energoapgādei ir ļoti svarīga loma**, raugoties Eiropas tērauda nozares nākotnes virzienā, jo īpaši tāpēc, ka šie faktori lielā mērā **nosaka tērauda rūpniecības izvietojumu un investīciju lēmumus**. Komisijas Enerģētikas ceļveža 2050. gadam⁴⁰ pamatā esošā analīze liecina, ka **elektroenerģijas cenas laikposmā līdz 2030. gadam visticamāk pieaugs**, lai vēlāk nedaudz samazinātos — lielā mērā infrastruktūras investīciju izmaksu dēļ. Tāpēc, nosakot turpmāko ar enerģiju saistīto politiku, ir īpaši svarīgi ņemt vērā iespējamo ietekmi uz cenām un izmaksām un apzināt veidus, kā mazināt vai kompensēt nelabvēlīgu ietekmi uz energoietilpīgo nozaru konkurētspēju.

³⁶ *Ecorys Study on European Energy-Intensive Industries – The Usefulness of Estimating Sectoral Price Elasticities.*

³⁷ Koksa ogļu cenas laikposmā no 2009. līdz 2011. gadam pieauga no USD 170 līdz USD 290 par tonnu.

³⁸ Starptautiskās Enerģētikas aģentūra, Ceturkšņa statistika, 2012. gada 2. ceturksnis.

³⁹ IEA: indekss 2005 = 100, *Enerģijas cenas un nodokļi*, Ceturkšņa statistika, 2012. gada 4. ceturksnis. Eiropas dati attiecas tikai uz ESAO dalībvalstīm.

⁴⁰ COM(2011) 885/2.

Galalietotāju elektrības cenu pārmaiņas un atšķirības valstu vidū (tostarp ES) rada sarežģīta mijiedarbība starp dažādiem faktoriem, pie kuriem pieder degvielas izmaksas, nodokļu politika, tirgus struktūra, mainīta pieeja cenu regulējumam, atšķirības klimata un atjaunojamo energoresursu politikā un mainīga enerģijas ražošanas struktūra. Elektroenerģijas cenu ietekmē **atjaunojamo energoresursu īpatsvars enerģiju kombinācijā**. Liela atjaunojamo energoresursu daļa ar zemām robežizmaksām var radīt lejupvērstu spiedienu uz vairumtirdzniecības cenām, tomēr īsā un vidējā termiņā atjaunojamo energoresursu īpatsvara pieaugums var negatīvi ietekmēt galalietotāju cenu, jo to paaugstina papildu nodevas, ko dalībvalstis piemēro atjaunojamiem energoresursiem. Tāpēc ir svarīgi panākt, lai **atjaunojamo energoresursu izmaksas samazinātos un dalībvalstu atbalsta shēmas būtu rentablas**. Dalībvalstu uzliktie nodokļi, tarifi un nodevas veido ievērojamu un daudzos gadījumos pieaugošu galalietotāju cenu daļu. Dažās dalībvalstīs tērauda rūpniecība un citas energoietilpīgās nozares pašlaik bauda šo nodokļu un nodevu atvieglojumus un atbrīvojumus.

Vēl viena problēma ir **ar emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu (ETS) saistītais elektrības cenu pieaugums**. Tomēr šīs izmaksas var palīdzēt mazināt ES valsts atbalsta pamatnostādnes⁴¹, saskaņā ar kurām šīs izmaksas zināmos apstākļos var kompensēt, lai nepieļautu oglekļa emisiju pārvirzi.

Iekšējā enerģijas tirgus izveides pakāpeniskā **pabeigšana** ir palīdzējusi ierobežot elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenas un veicinās konkurenci, piemēram, likvidējot šķēršļus ienākšanai tirgū un regulatīvos šķēršļus, bet tā pabeigšana ir atkarīga arī no pārrobežu un Eiropas enerģētikas infrastruktūras jaudas paplašināšanas⁴². Lai iekšējais enerģijas tirgus darbotos, dalībvalstīm ir **pilnīgi jāsteno trešais enerģētikas tiesību aktu kopums**⁴³. Citi svarīgi faktori, kas Eiropā ļautu nodrošināt konkurētspējīgas enerģijas cenas un izmaksas, ir pastāvīgs pētniecības un inovācijas atbalsts **energotehnoloģijām** saskaņā ar ierosināto programmu „Apvārsnis 2020” (jo īpaši, ja tās var uzlabot energoefektivitāti, kam var būt nozīmīga loma enerģijas cenu plaiss daļējā kompensēšanā)⁴⁴ un pastāvīgi centieni dažādot gāzes apgādes avotus, maršrūtus un valstis. Vidējā termiņā un ilgtermiņā pozitīvu ietekmi uz enerģijas cenām var atstāt arī vietējo energoresursu avotu rentabla attīstība — tie var būt tiklab atjaunojami energoresursi vai ogles kombinācijā ar CCS, kā tradicionālais un netradicionālais fosilais kurināmais.

Energoietilpīgās nozares ir arī ļoti kapitālietilpīgas, to vidējais investīciju cikls ir 20–30 gadi, tāpēc tām ir nepieciešama **enerģijas izmaksu paredzamība, lai ierobežotu investīciju riskus**. Saskaņā ar ES konkurences noteikumiem piegādātāji un klienti var noslēgt **ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumus**, kas nodrošina vajadzīgo plānošanas noteiktību. Tikai dažos īpašos apstākļos šie līgumi var novest pie tirgus piekļuves ierobežošanas, kas nav saderīga ar konkurenci un ir pretrunā Līgumam⁴⁵. Tirgus piekļuves ierobežošana parasti izpaužas tikai saistībā ar dominējošiem piegādātājiem vai kā kumulatīvs efekts, ko rada daudzu piegādātāju līdzīga rīcība. Saskaņā ar Komisijas agrāk pieņemtajiem lēmumiem⁴⁶ ir pieļaujams atšķirīgs atsevišķu līgumu darbības ilgums un izbeigšanas termiņš, tomēr

⁴¹ 2009/C 235/04.

⁴² COM(2011) 676.

⁴³ Direktīvas 2009/72/EK un 2009/73/EK, Regulas (EK) Nr. 713/2009, 714/2009 un 715/2009.

⁴⁴ COM(2011) 808 galīgā redakcija.

⁴⁵ LESD 101. un/vai 102. pants.

⁴⁶ Lieta AT. 39.386 *Long Term Electricity Contracts France* (OV C 133, 22.5.2010., 5. un 6. lpp.) un lieta AT.37966 *Distrigaz* (OV C 9, 15.1.2008., 8. lpp.).

ievērojami apjomi attiecīgajā tirgū katru gadu ir jāatbrīvo, lai par tiem līgumus varētu slēgt jebkurš piegādātājs. Ja Komisijas lēmumi nesniedz pietiekamu skaidrību par šo līgumu konkurences novērtējumu, Komisija ir gatava izdot ieteikumu vēstuli Komisijas paziņojuma⁴⁷ izpratnē, ja tiek ievēroti attiecīgajā paziņojumā minētie nosacījumi.

Eiropadome 2013. gada 22. maija sanāksmē atzina, ka ir jāpievēršas augsto enerģijas cenu un izmaksu ietekmei. Šajā kontekstā Komisija saskaņā ar Eiropadomes secinājumiem veiks turpmākus pasākumus⁴⁸. **Enerģijas izmaksu** un to ietekmes uz nozari **precīza uzraudzība** aptvers dažādās enerģijas cenu izmaksu komponentes un to attīstību laika gaitā, kā arī ES un citu galveno tērauda ražošanas reģionu cenu salīdzinājumu, tostarp datus par koriģējošiem pasākumiem, piemēram, atbrīvojumiem un nodokļu atvieglojumiem.

Attiecībā uz diferencētu fiskālo konsolidāciju Eiropas Komisija iesaka rīkoties tā, lai **fiskālie pielāgojumi** tiklab ieņēmumu, kā izdevumu ziņā būtu **labvēlīgāki izaugsmei**. Pāreja uz vides nodokļiem var stimulēt jaunu tehnoloģiju izstrādi, veicināt resursu efektīvu izmantošanu un „zaļu” darba vietu radīšanu, tomēr **augsto enerģijas cenu** ietekme uz mājāsaimniecībām un konkurētspēju, tostarp energoietilpīgajām nozarēm, ir jāuzrauga, lai turpmākos lēmumus varētu pieņemt, pamatojoties uz drošiem pierādījumiem⁴⁹.

Ar klimata politiku saistīto jautājumu risināšana

Tērauda rūpniecība ir viens no lielākajiem CO₂ emisijas avotiem⁵⁰. Turklāt tā ir nozare, ko uzskata par pakļautu **oglekļa emisiju pārvirzes riskam**. Šā riska dēļ tērauda rūpniecībai principā bez maksas tiek piešķirtas emisijas kvotas 100 % apmērā no līmeņatzīmes vērtības. Saskaņā ar ETS valsts atbalsta pamatnostādņēm tā ETS trešajā posmā no 2013. gada 1. janvāra līdz 2020. gada 31. decembrim var saņemt finansiālu kompensāciju.

Kā atzīts Komisijas zaļajā grāmatā par klimata un enerģētikas politikas satvaru 2030. gadam⁵¹, enerģētikas un klimata politika jāīsteno rentabli, paredzami un saskanīgi. Tiesiskajam regulējumam jābūt pārredzamam un stabilam, lai nodrošinātu, ka Eiropā tiek veikti rūpniecības bāzes atjaunošanai nepieciešamie ilgtermiņa ieguldījumi, jo īpaši ļoti kapitālietilpīgās nozarēs ar ilgiem (20–30 gadu) investīciju periodiem. Tāpēc ES klimata politikā laikposmam pēc 2020. gada tiks apsvērta, kā vislabāk ņemt vērā tehnoloģiskos ierobežojumus, šķēršļus un iespējas, saistīto izmaksu ietekmi uz konkurētspēju, kā arī trešo valstu saistības un šo valstu mērķu vārienīgumu.

ES rada tikai 11 % no pasaules SEG emisijām, un šī daļa samazinās, tāpēc, lai cīnītos ar klimata pārmaiņām, ir vajadzīga **efektīva starptautiska rīcība**. Lai sasniegtu mērķi, būtiska nozīme ir salīdzināmā, taisnīgā, pārredzamā un atbildīgā veidā sniegtam visu lielāko ekonomiku un nozaru ieguldījumam. Lai nodrošinātu turpmākā starptautiskā nolīguma par klimata pārmaiņām pārredzamību, jāpilnveido saistības un jāievieš efektīvas uzraudzības,

⁴⁷ Komisijas paziņojums par neformāliem ieteikumiem attiecībā uz jauniem jautājumiem, kas rodas atsevišķos gadījumos par EK līguma 81. un 82. pantu (ieteikumu vēstules), OV C 101/78, 27.4.2004.

⁴⁸ EUCO 75/1/12, 2013. gada 23. maijs.

⁴⁹ Komisijas paziņojums — 2013. gada Eiropas pusgads: ieteikumi konkrētām valstīm — Eiropas izvešana no krīzes, COM(2013) 350.

⁵⁰ Aplēsts, ka ES 27 valstīs 4–7 % antropogēno CO₂ emisiju rada šī nozare, kas laikposmā no 2005. līdz 2008. gadam vidēji ir radījusi 252,5 miljonus tonnu CO₂ emisiju.

⁵¹ COM(2013) 169 *final*.

ziņošanas un verifikācijas sistēmas, ievērojot, ka ES rūpnieciskās konkurētspējas uzlabošanā būtiska loma ir starptautiski atzītiem standartiem. Ir svarīgi apzināt **klimata mērķu finansēšanas** iespējas. ES ceļvedī virzībai uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni ir atzīts, ka jaunu mērķu sasniegšanai būs vajadzīgas papildu investīcijas⁵². Pēc 2035. gada plašā mērogā būs jāizmanto modernāki rūpnieciskie procesi un aprīkojums, jo ar pašreizējām tehnoloģijām visefektīvāko tērauda rūpnīcu CO₂ emisijas līmenis ES tuvojas fiziskajai robežai.

Viena **inovatīvas finansēšanas** iespēja būtu izmantot daļu no ieņēmumiem, kas iegūti emisijas kvotu izsolēs saskaņā ar ETS, lai palīdzētu finansēt ar klimatu saistītus mērķus, tostarp, iespējams, jaunu zemas oglekļa emisijas tehnoloģiju izstrādi attiecīgajās rūpniecības nozarēs. No 2013. gada izsolēs tiks pārdoti vairāk nekā 40 % no ES kopējā kvotu skaita, bet turpmāk izsolīto kvotu apjoms lineāri palielināsies, lai līdz 2027. gadam sasniegtu 100 %.

ES ir apņēmusies risināt ar savu **klimata pārmaiņu politiku saistītos konkurētspējas jautājumus**. Vienlīdzīgu konkurences apstākļu trūkums klimata pārmaiņu politikā nozīmē to, ka tērauda ražotāju konkurenti trešās valstīs izmanto negodīgas konkurences priekšrocības, kas kropļo **globālo** tērauda **tirgu** un ierobežo turpmākas investīcijas ES, bet tas var novest pie oglekļa emisiju pārvirzes.

Globālas salīdzināmības nodrošināšana

Pašreizējā globālajā sacensībā par rūpnieciskām līderpozīcijām zemas oglekļa emisijas tehnoloģiju jomā arvien lielāku nozīmi iegūst materiālu izpēte un kontrole pār izejvielu resursiem. Tērauds ir materiāls, kam ir ievērojams potenciāls, lai padarītu iespējamu pāreju uz zināšanu ekonomiku ar zemu oglekļa emisijas līmeni, kas būtu efektīva resursu izmantošanas ziņā⁵³. Tam būs svarīga loma efektīvāku, drošāku un uzticamāku zemas oglekļa emisijas tehnoloģiju izstrādē un ieviešanā tirgū. Lai atbalstītu ES klimata politikas īstenošanu un palīdzētu sasniegt ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām mērķus, *CEN* ir uzdots izstrādāt **Eiropas standartu** siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas novērtēšanai energoietilpīgajās nozarēs. Lai rūpnīcu un rūpniecības nozaru līmenī apzinātu kvantificējamu ieguldījumu emisijas samazināšanā, ir vajadzīga pārredzama metodika un pārlicecinošs konsenss attiecībā uz uzraudzības, ziņošanas un verifikācijas procedūrām un galvenajiem darbības rādītājiem. Standarti nākotnē ļaus validēt ar ražošanas procesu saistīto SEG emisiju mērīšanas un kvantificēšanas metodes, nodrošinās rūpnīcu darbības salīdzināmību visā pasaulē un dos iespēju novērtēt to snieguma uzlabošanas potenciālu.

Tērauda nozares ieguldījums klimata un resursu efektivitātes mērķu sasniegšanā

Tērauds palīdz mazināt CO₂ emisiju un taupīt enerģiju dažādos lietojumos, piemēram, autobūvē, kuģubūvē, būvniecībā, mašīnbūvē, saimniecības preču, medicīnas ierīču un vēja ģeneratoru ražošanā. Nesen veiktā pētījumā⁵⁴ CO₂ emisijas ietaupījumi, kas panākti ar inovatīviem tērauda lietojumiem, piemēram, efektīvākām spēkstacijām, vēja turbīnām un vieglākiem transportlīdzekļiem, ir salīdzināti ar tērauda ražošanas CO₂ emisiju. Pētījums rāda, ka Vācijā ar tērauda izmantošanu panāktais ietaupījumu potenciāls pārsniedz tērauda

⁵² COM(2011)112 galīgā redakcija.

⁵³ Dienestu darba dokuments SEC(2011)1609 „Materials Roadmap Enabling Low Carbon Energy Technologies”.

⁵⁴ Boston Consulting Group.

ražošanas emisiju. **Tērauds ir pilnībā atkārtoti pārstrādājams**, nezaudējot kvalitāti. Tērauda ražošanas blakusprodukti (piemēram, izdedži) tiek gandrīz pilnīgi izmantoti. Tāpēc attiecībā uz stratēģijas „Eiropa 2020” pamatiniciatīvu par resursu izmantošanas efektivitāti⁵⁵ tērauda rūpniecība atrodas izdevīgā stāvoklī, lai gūtu labumu no **dzīves cikla pieejas (Life Cycle Approach — LCA)** pastiprināšanas, atkārtotas pārstrādes rādītāju palielināšanas un blakusproduktu labākas izmantošanas.

Cits veids, kā risināt ar SEG emisijas mazināšanu saistītās problēmas, ir pastiprināt **papildu energoefektivitātes pasākumu īstenošanu tērauda ražošanā**. Daudzas rūpnīcas lielā apjomā saražo nelietderīgu siltumu un gāzi, ko var izmantot enerģijas vai tvaika ražošanai, lai rūpnīcā ražotu enerģiju pašu vajadzībām vai eksportam uz kaimiņu nozarēm vai publisko elektrotīklu. Šādi projekti nodrošina emisijas samazinājumu, aizstājot citus energoresursu avotus, parasti fosilo kurināmo.

Komisija

Īstermiņā

Lai radītu **ilgtspējīgai izaugsmei labvēlīgu regulatīvo vidi**:

- 2013. gadā izdos vadlīnijas par **atjaunojamu energoresursu atbalsta shēmām**, ko dalībvalstis izmanto, lai sasniegtu 2020. gada mērķus attiecībā uz atjaunojamu energoresursu avotiem,
- jaunu un neatrisinātu jautājumu gadījumā pēc pieprasījuma apsvērs iespēju izdot **ieteikumu vēstuli par ilgtermiņa elektroenerģijas iepirkuma līgumu konkurences novērtējumu**,
- veiks **enerģijas cenu un izmaksu struktūras un virzītājfaktoru analīzi** dalībvalstīs, pievēršot īpašu uzmanību ietekmei uz mājsaimniecībām, MVU un energoietilpīgajām nozarēm un pirms **Eiropadomes 2014. gada februāra sanāksmē** paredzētās diskusijas plašāk aplūkojot ES konkurētspēju attiecībā pret citiem globālajiem ekonomiskajiem spēlētājiem. Sagatavos ziņojumu par rūpniecisko galalietotāju elektroenerģijas cenām, tostarp to komponentēm (piemēram, enerģijas komponenti, nodevām un tarifiem, nodokļiem), ES dalībvalstīs un citās lielākajās ekonomikās,
- analizēs **ETS ietekmi uz elektroenerģijas cenām** ES un 2030. gada klimata politikas diskusiju kontekstā izvērtēs vajadzību pēc pasākumiem, lai konkrētās nozarēs novērstu **oglekļa emisiju pārvirzes risku**,
- izstrādās priekšlikumus **ES 2030. gada klimata politikas satvaram**, pilnīgi ņemot vērā rentabilitāti un iespējamo ietekmi uz rūpniecības izmaksām. Neskarot ar zaļo grāmatu par klimata un enerģētikas politikas satvaru 2030. gadam sāktās sabiedriskās apspriešanas rezultātus, izstrādājot klimata politiku 2030. gadam, centīsies ņemt vērā, *inter alia*, Eiropas rūpniecības

⁵⁵

COM(2011) 21.

starptautisko konkurētspēju, kā arī konkrētu nozaru specifiskās īpatnības, pasaules mēroga sarunās par klimata pārmaiņām panākto progresu un visas attiecīgās ES CO₂ emisijas novērtējumu,

- nodrošinās, lai saistībā ar jauno oglekļa emisiju pārvirzes riskam pakļauto nozaru sarakstu veicamais **oglekļa emisiju pārvirzes riska** novērtējums tiktu veikts atklāti un pārredzami saskaņā ar ETS direktīvas prasībām, ņemot vērā konkrētu nozaru specifiskās īpatnības un elektroenerģijas izmaksu ietekmi uz to konkurētspēju,
- drīzumā ierosinās iekļaut dažu kaltas dzelzs izstrādājumu ražošanu to nozaru sarakstā, kuras uzskata par pakļautām oglekļa emisiju pārvirzes riskam attiecībā uz tiešajām izmaksām,
- veicinās **energoefektivitātes paraugpraksi**, pamatojoties uz to energoauditu rezultātiem, kas uzņēmumiem jāveic saskaņā ar Energoefektivitātes direktīvu⁵⁶, kā arī uz Eiropas un starptautiskiem pētījumiem,
- veicinās **investīcijas energoefektivitātē** (jauni tvaika ģeneratori enerģijas ražošanai, gāzes rekuperācija tērauda ražošanā, gāzes rekuperācijas turbīnu (*Top-Pressure Recovery Turbine — TRT*) izmantošana tērauda rūpnīcās, nelieterīgā siltuma rekuperācija),
- apsvērs **ekodizaina prasības** attiecībā uz atkārtotu pārstrādi un demontāžu, lai nodrošinātu pārstrādei piemērota tērauda vieglāku atdalīšanu no attiecīgiem izstrādājumiem.

Lai veicinātu **inovāciju**:

- iekļaus tērauda rūpniecību energoefektīvu ražojumu, tehnoloģiju un risinājumu **pētniecības, attīstības un inovācijas, demonstrējumu, izvēršanas un ar ieviešanu tirgū saistītos pasākumos**, lai īstenotu Energoefektivitātes direktīvu un citus energoefektivitātes jomas tiesību aktus un rīcībpolitikas,
- izvērtēs, kā ar **ETS saistītos ieņēmumus varētu piešķirt** un izmantot ar klimatu saistītu mērķu finansēšanai, tostarp jaunu un inovatīvu tehnoloģiju izvēršanai energoietilpīgajās nozarēs.

Vidējā termiņā un ilgtermiņā

Lai radītu **ilgtspējīgai izaugsmei labvēlīgu regulatīvo vidi**:

- turpinās sarunas, lai līdz **2015. gada beigām noslēgtu saistošu starptautisku nolīgumu par klimata pārmaiņām** un nodrošinātu, ka visas valstis, jo īpaši lielākās ekonomikas, uzņemas atbilstošas saistības, ņemot vērā to attiecīgos

⁵⁶

Direktīva 2012/27/ES.

pieņēmumus un iespējas un vienlaikus nodrošinot pārskatāmību un kontrolējamību, kā arī iekļaujot stabilu atbilstības un izpildes nodrošināšanas sistēmu,

- aicinās Eiropas Standartizācijas komiteju pēc iespējas ātrāk pabeigt iespējamu **standartu** izstrādi **SEG emisijas novērtēšanai** energoietilpīgajās nozarēs,
- turpinās **izstrādāt dzīves cikla pieejas (LCA) metodiku**, kas ļautu vairāk ņemt vērā materiālu atkārtotas pārstrādes iespējamību,
- izvērtēs *LCA* novērtējumu vērtības ķēdēs un materiālu atkārtotas pārstrādes iespējamību un **iekļaus materiālu atkārtotas pārstrādes iespējamību** attiecīgos politikas priekšlikumos un stratēģijās.

Lai dažādotu apgādi:

- paredzēs nosacījumus turpmākām tradicionālo un netradicionālo vietējo **gāzes fosilā kurināmā resursu** ekoloģiski drošām izmantošanas iespējām, ņemot vērā, ka šie resursi varētu palīdzēt samazināt tiklab ES atkarību no enerģijas importa, kā enerģijas cenas.

Komisija aicina dalībvalstis

- gatavojoties Eiropadomes 2014. gada februāra sanāksmē paredzētajām diskusijām, kuru pamatā būs Komisijas ziņojums, novērtēt **visu valsts pasākumu, piemēram, nodokļu, jaudas un tīkla nodevu, tarifu un atjaunojamu vai citu energoresursu veidu atbalsta mehānismu ietekmi uz enerģijas cenām energoietilpīgajās nozarēs**,
- pamatojoties uz šo novērtējumu, apsvērt **atbilstošus pasākumus** attiecībā uz fiskālo konsolidāciju, konkurences noteikumiem un iekšējā tirgus integritāti, lai **energoietilpīgajās nozarēs samazinātu enerģijas cenas**,
- apsvērt iespēju **novirzīt ETS ieņēmumus** pētniecības, attīstības un inovācijas projektiem energoietilpīgajās nozarēs,
- pastiprināt centienus **mazināt plaisu starp** ES rūpniecības un tās galveno konkurentu **vidējām enerģijas cenām un izmaksām**, nostiprinot tirgus darbību un apgādes drošību enerģētikas nozarē,
- izvērtēt ar **elektroenerģijas ražošanas pūliem, ilgtermiņa līgumiem un partnerībām** saistītas iniciatīvas,
- apmainīties ar **paraugpraksi** un informāciju.

Komisija **novērtēs veikto pasākumu ietekmi** un vajadzības gadījumā sniegs papildu ieteikumus par enerģijas izmaksu mazināšanu energoietilpīgajās nozarēs.

3.5. Inovācija

Pašas modernākās ES tērauda rūpniecības iekārtas **tuvojas pašreizējo tehnoloģiju iespēju robežai** un, **ja netiks ieviestas revolucionāras tehnoloģijas**⁵⁷, tērauda nozarei būs grūti panākt ievērojamu turpmāku CO₂ emisijas samazinājumu. Līdz jaunām tehnoloģiskām inovācijām vēl jāgaida vairāki gadi. Potenciāli revolucionāras tehnoloģijas iepriekš ir pētītas „ULCOS”⁵⁸ konsorcijs projektos. Komisija atbalstīja *ULCOS*, piešķirot kopējo finansējumu EUR 40 miljonu apmērā no Pētniecības un tehnoloģiju izstrādes sestās pamatprogrammas budžeta un Ogļu un tērauda pētniecības fonda līdzekļiem.

Saskaņā ar programmu „Apvārsnis 2020” īpašu pārstrādes rūpniecības atbalstu var piešķirt ierosinātajai publiskajai un privātajai partnerībai (PPP) ar nosaukumu *SPIRE*⁵⁹. Turklāt paziņojumos „Ceļvedis virzībai uz konkurētspējīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni 2050. g.”⁶⁰ un „Energētikas ceļvedis 2050”⁶¹ kā svarīga rūpniecības sektora dekarbonizācijas tehnoloģija ir minēta **oglekļa dioksīda uztveršana un uzglabāšana (CCS)**, tostarp *CCS* lietojumi rūpnieciskajos procesos un enerģijas ražošanā. Tā ir viena no prioritātēm energotehnoloģiju stratēģiskajā (*SET*) plānā, kurā paredzēta īpaša Eiropas rūpniecības iniciatīva un Eiropas Energētikas pētniecības alianses (*EERA*) kopīga pētniecības programma. Tērauda nozīme enerģijas lietojumos un pētniecības un inovācijas vajadzības ir noteiktas materiālu ceļvedī zemas oglekļa emisijas energotehnoloģiju nodrošināšanai⁶². Tāpēc ir iespējami turpmāki priekšlikumi tāda veida darbībām pētniecības, attīstības un inovācijas jomā, kādas ir pētītas *ULCOS* iepriekšējā pētniecības un izstrādes posmā. No 2014. līdz 2020. gadam pētniecības projekti aptuveni 280 miljonu apmērā tiks arī finansēti no Ogļu un tērauda pētniecības fonda līdzekļiem.

Raugoties nākotnē, tomēr ir skaidrs, ka būs jāīsteno tērauda ražošanai ar *CCS* veltīts rūpnieciska mēroga demonstrējuma projekts, kura finansējums visticamāk pārsniegs tipiska lieluma pētniecības, attīstības un inovācijas projekta budžetu. Ir aplēsts, ka ar *ULCOS* saistīto demonstrējuma eksperimentu spektra kopējās izmaksas pārsniegtu EUR 500 miljonus. Tāpēc tērauda ražošanā izmantojamo *CCS* tehnoloģiju komerciālo demonstrējumu nākamajam posmam nenoliedzami būs vajadzīgs **citu instrumentu sviras efekts**, piemēram, jauns *NER 300* programmas projektu konkurss, turpmāka Eiropas Energētikas programma ekonomikas atveseļošanai vai struktūrfondu līdzekļi.

Turklāt arī tad, ja šādas tehnoloģijas būs pieejamas, **to izvērsšana plašā mērogā** būs atkarīga no tā, vai ES tās būs iespējams piemērot ar **konkurētspējīgām ražošanas izmaksām**, kā arī no **sabiedrības atbalsta**. Lai varētu izmantot *CCS*, būs jāizveido atbilstoši mehānismi, kas ļaus šajos centienos partneru lomā iesaistīt vietējās kopienas, un jānodrošina atbilstoša oglekļa cena.

Eiropas tērauda rūpniecība nepārtraukti izstrādā **jaunus tērauda veidus**, lai apmierinātu konkrētu lietojumu prasības. Taču pašlaik daudz lielākā mērā nekā agrāk ir jāveicina

⁵⁷ Prospective scenarios on energy efficiency and CO₂ emissions in the Iron & Steel industry (2012), JRC.
⁵⁸ *ULCOS* (Ultra-Low Carbon dioxide (CO₂) Steelmaking) ir tērauda ražošana ar īpaši zemu oglekļa dioksīda (CO₂) emisijas līmeni.
⁵⁹ Sustainable Process Industry through Resource and Energy Efficiency.
⁶⁰ COM (2011) 112 galīgā redakcija.
⁶¹ COM (2011) 885 galīgā redakcija.
⁶² SEC(2011) 1609.

pētniecība, attīstība un inovācija videi draudzīgās procesa tehnoloģijās. Konkurētspējas uzlabošanas un ietekmes uz vidi un emisijas mazināšanas ziņā metāllūžņu atkārtotas pārstrādes turpmākajā attīstībā īpaši daudzsoļošs ir jaunu šķirošanas tehnoloģiju un inovatīvu sistēmu, tirgu un uzņēmējdarbības modeļu potenciāls.

Eiropas inovācijas partnerība izejvielu jomā (EIP)⁶³ veicina inovāciju, izmantojot tērauda vērtības ķēdi no izpētes un ieguves līdz efektīvai apstrādei, otrreizējai pārstrādei un aizstāšanai.

Jaunu tērauda tehnoloģiju rūpniecisku izvēršanu var palielināt, izmantojot **Eiropas Investīciju bankas (EIB) finanšu mehānismus**⁶⁴. Zemāka riska profila tērauda nozares projekti bieži var pretendēt uz EIB ilgtermiņa finansējumu. Ļoti inovatīvus tērauda izstrādājumus ir iespējams finansēt saskaņā ar **riska dalīšanas finanšu mehānismu** (*Risk Sharing Finance Facility — RSFF*), Eiropas Komisijas un EIB kopīgu inovatīvu kredītriska dalīšanas shēmu, kas izveidota, lai uzlabotu aizdevuma finansēšanas pieejamību augstāka finanšu riska profila darbību veicināšanai pētniecības, tehnoloģiju attīstības, demonstrējumu un inovācijas investīciju jomā.

Komisija

- apsvērs iespēju programmas „**Apvārsnis 2020**” ietvaros saskaņā ar piemērojamiem valsts atbalsta noteikumiem atbalstīt jaunām, tīrākām, resursu un enerģijas izmantošanas ziņā efektīvākām tehnoloģijām veltītus **pētniecības un izstrādes, demonstrējumu un izmēģinājuma projektus**, tostarp attiecīgajām prasībām atbilstošas PPP. Pašlaik tiek gatavota viena potenciāla PPP — *SPIRE (Sustainable Process Industry through Resource and Energy Efficiency)* un energotehnoloģiju stratēģiskais plāns (*SET* plāns),
- starptautiski sadarbosies **iepriekšējas izpētes projektos**, ja tas būs atbilstoši un lietderīgi, lai palielinātu Eiropas konkurētspēju un piekļuvi tirgum,
- piešķirot **finanšu atbalstu**, pievērsīs lielāku uzmanību projektu **mērogošanas un izmēģinājuma posmam**, nekoncentrējoties vienīgi uz pētniecības posmu,
- saistībā ar **EIP izejvielu jomā** un jo īpaši tās gaidāmo stratēģisko īstenošanas plānu izpētīs visas **inovācijas** veicināšanas iespējas tērauda rūpniecības izejvielu vērtības ķēdē, tostarp atkārtotas pārstrādes posmā.

Komisija aicina dalībvalstis

- izpētīt, vai būtu vajadzīgi un lietderīgi **rezervēt finansēšanas avotus** īpašu programmu veidošanai, lai tērauda nozarē finansētu pētniecības, attīstības un inovācijas projektus un atbalstītu klasteru veidošanu.

⁶³ COM(2012) 82 *final*.

⁶⁴ Visas trīs kredītreitingu aģentūras bezpeļņas EIB tomēr ir piešķirušas trīskāršo A kredītreitingu, tāpēc tā ar ļoti izdevīgām procentu likmēm var aizņemties naudu pasaules finanšu tirgos un piešķirt izvēlētiem projektiem.

Komisija aicina Eiropas Investīciju banku

- ņemt vērā **ilgtermiņa finansējuma piešķiršanas pieteikumus, kas attiecas uz tērauda nozares projektiem**, kuru mērķis ir nodrošināt atbilstību atļaujas prasībām saskaņā ar Rūpniecisko emisiju direktīvu, pamatojoties uz labākajām pieejamām metodēm.

3.6. Sociālā dimensija — pārstrukturēšana un vajadzīgās prasmes

Nodarbinātības prognozes tērauda nozarē rada nopietnas bažas, un šim jautājumam ir jāvelta pilnīga politiska uzmanība, jo īpaši tāpēc, ka pārstrukturēšanas dēļ pēdējos gados ir zaudētas 40 000 darba vietu.

Tas nozīmē, ka dalībvalstis turpina saskarties ar ievērojamām **sociālām problēmām** saistībā ar jau slēgtajām jaudām un paredzēto jaudu slēgšanu, par ko jau ir paziņots un kas ietekmē vairākus reģionus. Turklāt, ja tēraudu ražot Eiropā kļūs arvien sarežģītāk, nozarēm, kas ir atkarīgas no tās pašas vērtības ķēdes, arī būs jāslēdz jaudas vai jāiegulda līdzekļi citur.

Lai tērauda nozare saglabātu savu stratēģisko nozīmi Eiropas ražojošo nozaru vidū un nodarbinātības ziņā, papildus ilgtermiņa pasākumiem būs jāveic steidzami (pagaidu) pasākumi. Būs jāizstrādā arī **pagaidu darba laika režīms**, piešķirot valsts atbalstu darbiniekiem, lai zemas ekonomiskās konjunktūras periodos (attiecīgos gadījumos saskaņā ar piemērojamiem valsts atbalsta noteikumiem) **saglabātu darbaspēku un pārkvalificētu darbiniekus**.

Lai atvieglotu **pielāgošanās** sociālās izmaksas un nodrošinātu nozares nākotnes konkurētspējas nodrošināšanai **vajadzīgo prasmju** saglabāšanu un attīstību, var piesaistīt **dažādus ES fondus un politikas instrumentus**. Tas būtu jādara tā, lai atbalstītu pakāpenisku pāreju uz jaunām modernām ražošanas metodēm un inovatīviem ražojumiem un lai netiktu kavēta vajadzīgā pārstrukturēšana. Šie pasākumi tērauda nozarei ir īpaši svarīgi, jo tai būs jārisina jaudas pārpalikuma problēma.

ES tērauda nozares pārstrukturēšanas vajadzību prognozēšana ir būtisks **nelabvēlīgu sociālo seku mīkstināšanas** nosacījums. Lai pēc iespējas mazinātu pārstrukturēšanas sociālo ietekmi, būtu jāizplata un jāveicina paraugprakse attiecībā uz mācībām un pārkvalificēšanos uzņēmuma līmenī.

Tāpēc ir vēl jo svarīgāk nodrošināt, lai visas ieinteresētās personas **ciklisku grūtību** pārvarēšanai izmantotu pagaidu pasākumus, cenšoties ilgtermiņā saglabāt ražošanu un nodarbinātību, un ierobežotu jaudas samazinājumu līdz atzītam strukturālam jaudas pārpalikumam. Nozare jau ir veikusi pielāgošanās pasākumus, samazinot Eiropas tērauda nozares ražošanas jaudu par vairāk nekā 30 miljoniem tonnu, no kurām 20 miljonus tonnu var uzskatīt par pastāvīgu pielāgojumu.

Vienlaikus **nepieredzētas pārmaiņas pārdzīvo tērauda rūpniecības darbaspēks**. Lielākajā daļā Eiropas tērauda ražošanas uzņēmumu darbinieku vecuma struktūra ir tāda, ka laikposmā no 2005. līdz 2015. gadam vairāk nekā 20 % no faktiskā darbaspēka būs nozari atstājuši, **bet līdz 2025. gadam nozari atstājušo darbinieku skaits tuvosies 30 %**. Tas nozīmē, ka nozarei būs jāspēj piesaistīt jaunus un radošus talantus.

Ir vajadzīgi īpaši pasākumi, lai panāktu, ka **augsti kvalificēti zinātnieki un vadītāji** virza Eiropas tērauda rūpniecību uz priekšu un nodrošina jaunus konkurences priekšrocību avotus.

Nozares pārstrukturēšanu var palīdzēt īstenot **strukturfondu** atbalsts, veicinot inovāciju un gudras izaugsmes specializāciju. Lai šajos dziļu pārmaiņu un pārstrukturēšanas apstākļos atbalstītu nozares darbinieku prasmju pilnveidošanu un atjaunināšanu un atlaišanas riskam pakļautajiem darbiniekiem palīdzētu pozitīvi un ātri pārkvalificēties, būtu pilnīgi jāizmanto **Eiropas Sociālā fonda (ESF)** un **Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonda (EGPF)** piedāvātās iespējas. Ja tiek veikta atbilstoša valsts un/vai reģiona mēroga plānošana, ESF var pildīt šo funkciju prognozējoši, pastāvīgi un labu laiku pirms konkrētiem pārstrukturēšanas pasākumiem, tādējādi jau iepriekš mīkstinot to paredzamo ietekmi. EGPF var palīdzēt pabeigt šo procesu, atbalstot atlaižamos darbiniekus ar aktīviem darba tirgus pasākumiem.

Saskaņā ar ES valsts atbalsta noteikumiem tērauda nozare var izmantot vairāku veidu **valsts atbalsta pasākumus**, kas palīdz sasniegt ES 2020. gada mērķus, proti, pētniecības, attīstības un inovācijas, mācību un nodarbinātības atbalstu un atbalstu vides aizsardzības uzlabošanai. Tērauda nozare jau ir izmantojusi, piemēram, atbrīvojumus no valsts vides un enerģētikas nodokļiem, valsts atbalstu energoefektivitātes pasākumiem un atbalstu investīcijām, kas pārsniedz obligātos ES standartus. Turklāt tērauda nozare tiek uzskatīta par oglekļa emisiju pārvirzes riskam pakļautu nozari, tāpēc, kā skaidrots iepriekš, dalībvalstis no 2013. līdz 2020. gadam var mīkstināt ietekmi, ko uz nozares konkurētspēju atstāj ETS izraisītais elektroenerģijas cenu palielinājums.

Komisija

Īstermiņā

- nostiprinot mācekļa prakses shēmas un **uz jaunatni orientētus** darbā pieņemšanas procesus, veicinās jauniešu nodarbinātību tērauda nozarē,
- rosinās tērauda nozarē izveidot **Eiropas prasmju padomi**, lai tuvinātu pastāvošās organizācijas, kas risina ar prasmju attīstību un nodarbinātību tērauda nozarē saistītus jautājumus. Atkarībā no nozares organizāciju ieinteresētības un iespējām prasmju padomē var darboties darba devēju un darba ņēmēju Eiropas un valsts līmeņa pārstāvji un izglītības un apmācības sniedzēju organizācijas,
- ar programmas „Erasmus visiem”⁶⁵ starpniecību atbalstīs **nozaru prasmju apvienības**; pamatojoties uz pierādījumiem par vajadzīgajām prasmēm un tendencēm šajā jomā, nozaru prasmju apvienības **izstrādās un īstenos kopīgas mācību programmas un metodes**, jo īpaši paredzot iespējas izglītoties darba vietā, kas audzēkņiem ļauj apgūt konkrētā darba tirgus sektorā, piemēram, tērauda rūpniecībā, pieprasītās prasmes,
- atbalstīs **aktīvu mācību un mūžizglītības politiku**, tostarp attiecībā uz

⁶⁵

COM(2011) 787 galīgā redakcija.

energotaupības prasmēm, apmācot energoauditorus un energovadītājus,

- izveidos (pēc arodbiedrību un/vai dalībvalstu iestāžu nepārprotama pieprasījuma) **starpdienestu darba grupu**⁶⁶, lai izpētītu galvenos tērauda ražotņu slēgšanas un darbinieku skaita ievērojamas samazināšanas gadījumus un turpinātu vērot situācijas attīstību, lai darbinieku skaita ievērojamas samazināšanas un ražotņu slēgšanas gadījumos **atvieglotu attiecīgo ES fondu izmantošanu**,
- iepazīstinās ar **kvalitatīvu pārmaiņu un pārstrukturēšanas prognozēšanas sistēmu**, kurā būs izklāstīta šīs jomas paraugprakse, kas jāīsteno visām ieinteresētajām personām,
- nodrošinās, ka, **piešķirot** programmas „Apvārsnis 2020” un struktūrfondu **ES finansējumu**, tiks ievērots reģionālas lietpratīgas specializācijas princips, ņemot vērā **ieguldījumu ilglaicīgumu darba vietu radīšanā un saglabāšanā** konkrētajā reģionā,
- turpinās piemērot līdzfinansēšanas noteikumus un **samazinātu pašu ieguldījumu struktūrfondu finansējumā** programmas valstīs.

Komisija aicina dalībvalstis

- izpētīt iespēju kopā ar reģionālajām iestādēm darbinieku **pārkvalificēšanai un jaunu prasmju apgūšanai** izmantot Eiropas Sociālā fonda (ESF) atbalstu, tostarp izveidojot ar tērauda nozari saistītu īpašu finansēšanas sistēmu,
- izpētīt iespēju kopā ar reģionālajām iestādēm nākamajā plānošanas periodā izmantot **struktūrfondus**, lai tērauda nozarē mazinātu pārstrukturēšanas sociālo ietekmi,
- pabeigt notiekošās sarunas par priekšlikumu regulai par Eiropas **Globalizācijas pielāgošanās fondu** (EGPF) 2014.–2020. gada plānošanas periodam⁶⁷ un tā līdzekļu izmantošanu,
- veicināt **sociālo partneru dialogu**, lai panāktu vienošanos par pagaidu iniciatīvām darba vietu saglabāšanai, piemēram, iespēju ieviest **darbaspēka elastīguma shēmas**, jo īpaši attiecībā uz ciklisku pielāgošanos.

Komisija aicina nozari

- uzņemties aktīvu lomu **prasmju neatbilstības** un trūkuma **novēršanā**,
- turpināt nepieciešamo **nozares pielāgošanu** saskaņā ar paraugpraksi pārmaiņu un pārstrukturēšanas prognozēšanas jomā, tostarp risinot sociālo dialogu un pienācīgi iesaistot reģionu ieinteresētās personas,
- ņemot vērā galveno nozaru nākotnes pieprasījumu un ievērojot, ka strukturālas un cikliskas tendences prasa atšķirīgu pieeju, izvērtēt **pārstrukturēšanas vajadzības**

⁶⁶ COM(2005) 120 galīgā redakcija.

⁶⁷ COM(2011) 608.

un iespējamos **jaudas pielāgumus**,

- **sadarboties ar citām ieinteresētajām personām**, jo īpaši ar valsts un reģionālām iestādēm, nodrošinot, lai cikliska **jaudas pārpalikuma** problēma tiktu risināta ar **valsts atbalstītiem pagaidu pasākumiem**, ilgtermiņā saglabājot nodarbinātību.

4. SECINĀJUMI

Kā izklāstīts iepriekš, ES redzējums laikposmam no 2030. līdz 2050. gadam paredz stratēģijas un ceļus Eiropas tautsaimniecības pārejai uz ilgtspējīgu un efektīvu globālu energosistēmu, transporta līdzekļu atjaunināšanu vienlaikus ar viedas transporta pārvaldības sistēmas izveidi, kā arī visu ēku renovāciju un integrēšanu viedās energosistēmās.

Šis redzējums paredz intensīvi izmantot progresīvus materiālus, piemēram, tēraudu, kura pieejamība atbilstošā kvalitātē, daudzumā un par atbilstošu cenu ir šā redzējuma veiksmīgas īstenošanas priekšnoteikums. Tikai pareiza politika un tiesiskais regulējums kopā ar Komisijas, dalībvalstu un nozares mērķorientētu rīcību palīdzēs tērauda nozarei pārvarēt grūtības, palielināt konkurētspēju un ražot inovatīvus tērauda izstrādājumus, kas nepieciešami, lai saglabātu un iegūtu tirgus daļu.

Tērauda rūpniecībai veltītajās konstruktīvajās diskusijās ir izkristalizējusies atziņa, ka būtu lietderīgi un vajadzīgi turpināt šīs stratēģiskās rūpniecības nozares galveno ieinteresēto personu dialogu. Tāpēc Komisija ierosina oficiāli izveidot tērauda nozares **augsta līmeņa grupu**. Šis process nozīmētu, ka tiek rīkota ikgadēja augsta līmeņa sanāksme. Tās galvenais mērķis būs nodrošināt Eiropas platformu savstarpējai informācijai, dialogam un paraugprakses apmaiņai. Kopumā tai būtu jāatvieglo un jāatbalsta Eiropas tērauda nozares centieni saglabāt un palielināt spēju konkurēt pasaules tirgū.

Divpadsmit mēnešos no šā rīcības plāna pieņemšanas Komisija izvērtēs, kā tā īstenošana ir ietekmējusi tērauda rūpniecības konkurētspēju, un vajadzības gadījumā sniegs papildu ieteikumus un vadlīnijas.